

נאר פל נייר

הנביא המזרקן של ציור „הקיטש-הציוני” * תמונת מצב הספרות המצרית * במה ניגב בנציון תומר את עכוזו? * חייה ומותה של אינגבורג באכמן

אמנות

בזמת

לפני יותר מעשר שנים שאל כותב שורות אלה את הצייר אורי ליפשיץ: „מדי הסכנה הגדולה ביותר המאיימת על הציור הישראלי?” תשובתו של ליפשיץ היתה קצרה: „הבזמת.” כוונתו היתה לציור הקיטשי מאסכולת נפתלי בזם, ציור שמרכיביו החזותיים הינם: ארונות-קודש, שופרות, דגים מלוחים, מזלגות, סירות, חלות-שבת ודגלים. החודש הפכה הבזמת למגיפה. את סימני המגיפה מציג נפתלי בזם בתערוכה של עבודותיו בגלריה רוזנפלד בתל-אביב. מון שאותו פירסמה הפיומונאית של ארץ-ישראל השלמה, „עמלי שמר”, במוסף היום השישי של דבר. בין השאר כתבה שמר בפיומונה: „נפתלי בזם מצייר מת-נחלים / והצבעים ממכחליו אינם כלים / כי כד-הקמח של אהבותיו / חור והתמלא כאלו מאליו / ישב ומתמלא, ומתמלא ישב / כאשר הוא מצייר עכשיו...” במילים אחרות, פיומונה זה ניראה כהזדווגות מילולית-חזותית בין הפיומונאית של ארץ-ישראל השלמה לצייר של ארץ-ישראל השלמה.

נפתלי בזם היה בשנות ה-50 מראשי הזרם האמנותי של „הריאליזם הסוציאלי-ליסטי” * בציור הישראלי. הבולט שבהי שגיו האמנותיים הוא הציור לעזרת הימני אים ** שלו הוא מתכחש כיום. בזם, ש-

זקן נוסח הרבי מלובביץ', העניק ראיון תמוה למדי לעיתונאי אדם ברוך. במהי לך הראיון השמיע בזם דיעות, נבואות, אמונות ושאר הברות, שאין להן צידוק כלשהו באיכות עבודותיו ויצירותיו בשנים האחרונות. בין השאר אמר בזם:

● חזרתי בתשובה, אבל לא ממש דתי...
 ● אני לא מנהיג, אני שואף לציור המכבט מוסען לאומי. אני מצייר מתוך חיוב הקיום שלנו כאן כיהודים בישראל.
 ● פירקתי התאגדותות של אמנים רק

נפתלי בזם חוזר בתשובה

משום שניכללו בהן אנשים שהאמנות שלהם לא ניראתה לי.

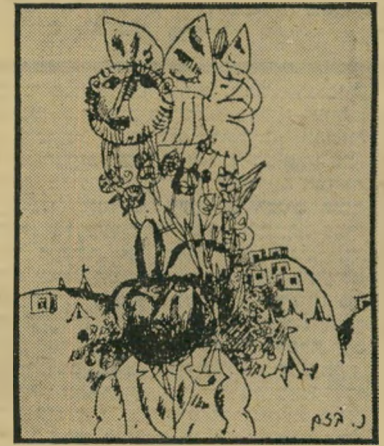
● שמחתי שזוכולון המר מונה לשר החינוך והתרבות. השר הקודם, אהרון ירי לין, העליב אותי. כעשיום את תפקידו אמר משהו, כמו: „עדיף חינוך הומני על יהודי...” ידלן נמר בזה את הקארוי-רה שלו כפונקציונר בשטח התרבות. העם לא יבחר בו עוד...

מאחר ובשנים האחרונות אין נפתלי בזם זוכה לתשומת לב, ולו אף הקטנה ביותר, מצד המוויאונים הרי שהוא מגצל את פיתחון הפש שהעניק לו אדם ברוך להת-קפתם של שני מעצבי המדיניות המוויאורי-נית בישראל.

קובע בזם:

● על מרק שפס, מנהל מוזיאון תל-אביב — הוא כנראה פסל שהתייאש מ-עצמו...
 ● על האוצר לאמנות ישראלית במוזיאון ישראל וחתן פרס ישראל יונה פישר — יושב שנים על גבי שנים באותה עמדה, מתוך סוג מפוים של פרוטקציה. הוא היה בן של פקיד, אביו היה שגריר, והוא עצמו, ללא השכלה פורמאלית נאו-תח...
 ● לסיכום: העמדתו של נפתלי בזם כראש

השמצתו של בזם על יונה פישר, שאביו, מוריס פישר, היה כמה שנים שג-ריר ישראל בכמה בירות באירופה. יונה פישר עמל שנים רבות לקידומו במיט גרת המוזיאון (בהתחלה במוזיאון בצלאל הישן) וקידם בהרבה את האמנות הישרא-לית, ועל כך אף זכה בפרס ישראל שנים רבות לאור פטירת אביו.

נפתלי בזם מצייר מתנחלים מיטען לאומי

שרידי „הריאליזם הסוציאליסטי” שלו נש-תמרו בתיספורת נוסח ברטולד כריכט, והוא מנסה לשפץ את מראהו בעזרת

● בראשית שנות ה-50 שימש נפתלי בזם באמנות הישראלית, תפקיד מקביל לתפקידו של משה שמיר בספרות הישרא-לית. הוא היה מעין דיקטטור אידיאלוגי, שעל פיו נקבעו דברים. סימן לשרידיים אלה בהלך מחשבתו של בזם מציג באימי-רותיו המצוטטות כאן.

● כאשר הוצע לבזם לכלול את ציורו לעזרת לימאים בתערוכה רטרופסטיבית „אמן-חברה-אמן” היתנה זאת בכך, ש-הנהלת מוזיאון תל-אביב תרכוש מכלול מעבודותיו האחרונות. הנהלת המוזיאון סירבה, בשל ערכם המועט של יצירות בזם בשנים האחרונות.

המגמה הציונית בציור הישראלי, והפיי-כתו לנביאי-זעם, בכוחם להצביע בפני הציירים, הפסלים, אוצרי האמנות ומנהלי המוויאונים על אופיו של הציור, שהשר זכולון המר הפץ ביקרו. את הראיון עם אדם ברוך מסיים בזם בהערות אפולו-גטיות, עד כמה הוא מוכן להיות „מעין עורך-ראשי של המוויאונים, של הביקורת, למשך המש שנים, במסגרת שיקום-איי-דיאלוגי של העם, עליפי עקרונותיו...” והוא מוסיף: „אם זה היה קורה, הייתי נותן גם לדעה ההפוכה להגיע לידי ביי-טוי. זו שאלה של סובלנות. אני סובלן תרבותי...”

מסך החול

הניתוח הגדול

על מעט הספרים שתורגמו לעברית מהי-ספרות המצרית במשך השנים נוספה החור-דש אנתולוגיה, שיש בכוחה להציג בפני הקורא הישראלי מעט מיצירותיו של דור-הבנינים של הספרות המצרית כיום. האנ-תולוגיה בעריכתו של פרופסור שישון סולמך, כוללת עבודות מאת נגיב

נגיב מחפוז דיכאון שלאחר מפלה

מחפוז, יוסוף אידריס, יוסוף אדי-שארוני, סלימאן פייאר, עבד אדי-רהמאן שדי-שרקאוי, מוחמד שרף ואיברהים עבדי-הלם.

הסיפורים שניקבצו באנתולוגיה מביי-אים מעט מתוך החוויה המצרית. בעיקר מתוך עבודותיהם של הסופרים המצריים שזוכים החל לדרוך בסוף שנות הארבעים וראשית החמישים. הבולט שבסופרים אלה, לו הקדיש עורך האנתולוגיה מקום רב, הוא הסופר נגיב מחפוז, המיוצג בספר, בין השאר, בסיפורים תחת הסככה והשינה, ששניהם ניכתבו סמוך לאחר מילחמת ששת הימים, ומביאים מהדיכאון ששרר בעם המצרי לאחר המפלה. המזכיר את הדיכאון הישראלי שלאחר מילחמת 73.

לא פחות בולט מחפוז הוא הסופר יוסוף אידריס, שסיפוריו מהווים מעין

תחת הסככה — אנתולוגיה מצרית; מיבתר ומבוא: פרופסור שישון סולמך; תרגומים: שימעון בלם, שישון סולמך, מתחיהו פלד ושמואל רגולנט. „ריב” הו-צאה לאור + הוצאת „הדר”, 193 עמודים (כריכה רכה).

ציטוטים

תוגות יוני

אחד מהסיפורים המרגשים ביותר בקובץ תחת הסככה — אנתולוגיה מצי-רית, שראה אור החדש, הוא סיפורו של המספר סלימאן פייאר תוגות יוני, המתאר מעט מתחושותיו של חייל ששב נכה ממילחמת יוני 1967. כותב פייאר בסיפורו:

” רבות הגתה בגורלו לאחר שתלך לעולמה. יותר מש-הצרה על גורלה שלה, הצרה עליו שישאר עירי אחריה. דין שיט-עם קצת נחת בחיי, חשבה לה ונאני-חה. בפעם האלף חשבה שהוא צריך להתחתן וליהנות מאשה ומצאצאים, שהוא צריך למצוא מי שיסעד אותו. עוד הוא לוגם מן הקפה, אמרה: „אחיך אינו רוצה להתחתן עכשיו. כל פעם שאני מסיחה אתו בזה, הוא עונה: עד שתסתיים המילחמה. אבל המילחמה לעולם אינה מסתיימת, בני. תמיד יש מילחמה, זו מיצוות הבורא לברואיו. מילחמת וילהלם ומילחמת היטלר, ספורינא כמה מיל-חמות ידעה ארצנו. המילחמה שלעור-לם לא תסתיים, בני. המילחמה כמות-כמוות — גורל שאין מפלט ממנו. מדוע לא יתחתן? אנשים מתחתנים גם כשהם יודעים שיום אחד ילכו לעולם-האמת.”

הוא הביט בה בחמלה ובאהבה. המילחמה תסתיים פעם, אמא, יום אחד ישרור שלום בעולם. זה חלומנו וזה רצוננו. בוא יבוא הדבר פעם, אמא, אבל הדרך קשה, שטופה דמעות ודמים ורצופה רגליים קטועות, חללים וטרומי-דעת...”

עברית: שימעון בלם

כתוצאה מכך, עולה אכזבת הרופא הצעיר מהפרופסור המנתח, שהיה בעיניו, עד לרגע הניתוח, מנהיג ומורה דרך עליון. האנתולוגיה מהווה מעין תמונת-מצב של הספרות המצרית העכשווית. תמונה המתארת לעיתים עד לתדהמה את העולם מעבר למסך-החול, שהחל להתרום. בכוח האנתולוגיה לגרות קוראים רבים, להעמיק קרוא וחקור בספרות המצרית החדשה.

כתבי-עת

ספחת כאורה נשים, כן פולטת הספרות העבי-רית פעם בחדוש, פלטי-עת בשם מאוניס, שכל קשר בינו לבין הספרות העברית המתהווה הינו מקרי בהחלט. במאנייס